

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นิสัยการอ่านหนังสือเป็นนิสัยที่จะเป็นขั้นแรกในการอ่านตำรา ซึ่งจะ เป็นประโยชน์แก่ การศึกษาอย่างยิ่ง นิสัยในการอ่านตำราจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าหากว่าไม่ได้อบรมนิสัยมาตั้งแต่ เด็ก ๆ (บ๊วย อังภากรณ์, 2509) เนื่องจากการอ่านเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นการเรียนการสอนระดับไหนก็ตาม อาศัยการอ่านทั้งสิ้น เด็กที่อ่านไม่ได้ตั้งแต่เรียน วิชาอื่นไม่ได้ดีด้วย (Hildren, 1958) และความสามารถในการอ่านก็ต้องหมายถึง การอ่าน ด้วยความเข้าใจ เพราะเมื่อเข้าใจเรื่องที่อ่านแล้วจะสามารถเกิดมโนทัศน์ (concept) ในสิ่ง ที่อ่านได้ (Tinker, 1952)

ส่วนประกอบที่เราใจทำให้เด็กอ่านก็คือ ภาพประกอบ เพราะภาพประกอบเป็น แรงจูงใจอันสำคัญให้เด็กอยากอ่าน อยากรู้ข้อความ หรือเรื่องราวเกี่ยวกับภาพที่เห็นประจักษ์อยู่ นอกจากนั้นภาพยังช่วยเชิดชูให้เรื่องมีรสมีสีชวนให้อ่าน (จุน ประภาวิวัฒน์, 2509)

ภาพ ถือว่าเป็นหัวใจของหนังสือเด็ก ซึ่งต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ เป็นภาพที่ให้ความรู้ลึกมีชีวิตชีวา มีความเคลื่อนไหว สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ใช้อธิบายเรื่องได้ (ณรงค์ ทองปาน, 2526) รูปภาพ เปรียบเสมือนภาษาสากลที่นานาชาติสามารถเข้าใจได้เหมือนกัน (สุรพล เกียนวัฒนา, 2521)

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของภาพประกอบที่เด็กชอบ เป็นลักษณะง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน นั่นคือ ภาพลายเส้นที่ใช้ในการเขียน ภาพมายาหรือการ์ตูนนั่นเอง การเขียนภาพการ์ตูนใน หนังสือมักจงใจเขียนที่ผิดเพี้ยนไปจากของจริง อาจน้อยกว่าความเป็นจริง หรือเกินจริงบ้าง ควรเป็นภาพที่เขียนขึ้นเอง มิใช่ลอกเลียนหรือต่อเติม การ์ตูนเป็นวรรณกรรมประเภทถ่ายทอด ความเข้าใจความรู้สึกด้วยภาพ (พิมล กาฬสิทธิ์, 2524) นอกจากภาพแล้ว เนื้อหาเป็นสิ่ง สำคัญโดยเฉพาะหนังสือการ์ตูน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2515) ซึ่งงานวิจัยของ ดำเนิน ยอดมิ่ง พบว่า วิธีเสนอเนื้อหาแบบสนทนาร่วมกับบรรยายส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า แบบบรรยายหรือสนทนาอย่างเดี่ยว

จากการสำรวจของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ถึงรสนิยมในการอ่านของเด็ก และเยาวชนไทย พบว่า นักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ชอบอ่านการ์ตูน นิทาน และนิยายมากที่สุด

ดังนั้นจึงมีการนำเอาหนังสือการ์ตูนมาใช้เป็นสื่อการสอนอีกชนิดหนึ่ง โดยทำเป็น หนังสือประกอบหลักสูตร ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้เพราะหนังสือการ์ตูน ง่าย เข้าใจง่าย เรียกร้องความสนใจของนักเรียน ได้ดีกว่าหนังสือที่มีข้อความและตัวอักษร เพียงอย่างเดียว (ชม ภูมิภาค, 2523 ; วาสนา ชาวหา, 2525 ; ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2526) ถึงแม้ว่าในประเทศไทยปัจจุบันนี้ ได้พยายามส่งเสริมให้ผู้ที่เขียน หนังสือเขียนหนังสือสำหรับเด็ก ผู้เขียนส่วนใหญ่ก็เน้นที่เด็กเล็กจนถึงเด็กประถมศึกษา แต่ หนังสือสำหรับเด็กชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น ยังมีจำนวนน้อย เด็กมัธยมศึกษาตอนต้นยังมีนิสัย ชอบอ่านหนังสือการ์ตูน จึงหาทางออกโดยนำหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นซึ่งแพร่หลายในท้องตลาด โดย ยังไม่มีการควบคุมจากหน่วยงานใดมาอ่านแทน หลายคนมองข้ามความสำคัญเรื่องนี้ ทั้งที่ จริง ๆ แล้วกรณีนี้เป็นการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมของต่างชาติที่น่าเป็นห่วง เพราะเรารับเอาการ์ตูนญี่ปุ่นเข้ามาถึงร้อยละ 80 (ณรงค์ ประภาสโนบล, 2531) และจากการวิจัย เรื่อง บทบาท ของหนังสือการ์ตูนเรื่องที่แปลจากภาษาญี่ปุ่นต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนของ พรพนิต พ่วงภิญโญ (2531) พบว่า พฤติกรรมด้านทำลายที่ปรากฏมากที่สุดคือ การประทุษร้ายต่อร่างกาย รองลงมา ได้แก่ ผู้ไม่มีสติรู้จักยั้งั้งใจ การประพฤตินอกงาม ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต และเกรงกลัว ต่อการกระทำชั่ว ตามลำดับ

จากการวิจัยพบว่า ลักษณะตัวละครในหนังสือการ์ตูนมีบทบาทต่อเด็กมาก เพราะเด็ก จะเกิดอารมณ์ร่วมกับตัวละคร และเกิดการเลียนแบบ และซึมซาบไว้ (Bandura อ้างใน Shaffer, 1985) ดังนั้น หากผู้ใหญ่ยังละเลยที่จะสร้างหนังสือการ์ตูนที่เหมาะสมให้แก่เด็กวัย มัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติจะเข้ามามีบทบาท ต่อเด็กไทยมากขึ้น อย่างแน่นอน

แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของพื้นฐานวัฒนธรรมของผู้เรียน

ถึงแม้เด็กนักเรียนจะอาศัยอยู่ในประเทศไทยเหมือนกัน แต่ลักษณะทางภูมิอากาศ ภูมิประเทศ การเลี้ยงดู พื้นฐานทางวัฒนธรรม ก็ยังแตกต่างกันอยู่มาก (เอกรินทร์ สีมหาคาล, 2531) บุคคลที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกันจะทำให้คุณภาพ แปลความหมาย ของภาพ

แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีอยู่ก่อนในแต่ละคน (กิดานันท์ มลิทอง, 2531) เพราะวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่อิทธิพลเหนือความคิด และพฤติกรรมมนุษย์ (ชม ภูมิภาค, 2523)

จิตรา ศรีเจริญ (2532) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการแปลความหมายของภาพของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่พื้นฐานทางวัฒนธรรมต่างกันพบว่า นักเรียนที่มีวัฒนธรรมภาคเหนือส่วนใหญ่ใช้พื้นที่หลังทางวัฒนธรรมของตน ในการแปลความหมายภาพ ในขณะที่นักเรียนภาคใต้จะแปลความหมายภาพตรงตามวัฒนธรรมของภาพ

ซีกอล (Segall, 1979) พบว่า พฤติกรรมของมนุษย์มักจะได้รับอิทธิพลมาจาก "วัฒนธรรม" ซึ่งเป็นสิ่งเร้าทางสังคม เนื่องจากขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น การมองภาพ นอกจากนี้ แมนแกน (Mangan, 1979) สรุปไว้ว่า สมาชิกของวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ จะประสบปัญหาในการมองสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ นอกเหนือไปจากประสบการณ์ทางวัฒนธรรมของตน และการแปลความหมายให้เป็นไปตาม ลักษณะทางวัฒนธรรมของสังคมในกลุ่มตน ซึ่งการแปลความหมายจะกว้างหรือแคบเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของคนนั้น

พื้นฐานทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับภาษาจะไม่นำมาศึกษา เนื่องจากภาษาถิ่นจะสื่อสารเข้าใจเฉพาะคนในท้องถิ่น เพราะภาษาในแต่ละถิ่นมีลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมทางด้านภูมิศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม (รัตติยา สาละ, 2529)

ดังนั้นเป็นเรื่องที่ควรจะศึกษาว่า ถ้าหากเราสร้างหนังสือการ์ตูนโดยมีวัฒนธรรมในภาพแสดงพื้นฐานทางวัฒนธรรมเช่นเดียวกับผู้เรียน เมื่อผู้เรียนอ่านแล้วจะเข้าใจได้ตีว่าการใช้การ์ตูนที่มีวัฒนธรรมในภาพแสดงพื้นฐานวัฒนธรรมที่แตกต่างกับผู้เรียนมากนักน้อยเพียงใด เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการสร้างหนังสือการ์ตูนให้มีประสิทธิภาพแก่การเรียนการสอน ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเข้าใจในการอ่านหนังสือการ์ตูนที่มีวัฒนธรรมในภาพต่างกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อศึกษาความเข้าใจในการอ่านหนังสือการ์ตูนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมต่างกัน

3. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมในภาพในหนังสือการ์ตูนกับความแตกต่างทางพื้นฐานวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่าน

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่อ่านหนังสือการ์ตูนที่มีวัฒนธรรมในภาพต่างกัน จะมีความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมต่างกันเมื่ออ่านหนังสือการ์ตูนจะมีความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกัน
3. นักเรียนที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมต่างกัน เมื่ออ่านหนังสือการ์ตูนที่มีวัฒนธรรมในภาพต่างกัน จะมีความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ความแตกต่างทางพื้นฐานวัฒนธรรม ได้แก่ความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างประชากรทางองค์ประกอบด้านวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา ประเพณี ศิลปกรรม ครอบครัวยุคและอาหารการกิน ในภาคเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ ซึ่งมีระดับความสามารถทางการอ่านเท่ากัน
2. ความแตกต่างทางวัฒนธรรมในภาพ จะครอบคลุมถึงความแตกต่างทางองค์ประกอบด้านวัฒนธรรม ศาสนา ประเพณี ศิลปกรรม ครอบครัวยุคและอาหารการกิน
3. เนื้อหาในหนังสือการ์ตูนที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ใช้เนื้อหาที่เป็นกลางไม่มีความลำเอียงทางวัฒนธรรมด้านใดด้านหนึ่ง โดยใช้วิธีการเสนอเนื้อหาเป็นแบบสนทนาร่วมกับบรรยาย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ภาพในหนังสือการ์ตูน หมายถึง ภาพวาดอย่างง่าย ๆ ในหนังสือการ์ตูน มีคำสนทนาของตัวละครและคำบรรยายบรรจุในกรอบภาพ ภายในกรอบแต่ละกรอบภาพ มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันเป็นเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบ (เอเนก รัตนปิยะภากรณ์, 2531)

2. พื้นฐานทางวัฒนธรรม คือ องค์ประกอบทางวัฒนธรรมด้านภาษา ศาสนา ประเพณี ศิลปกรรม ครอบครัวยุค และอาหารการกิน

3. ความเข้าใจในการอ่าน หมายถึง การเข้าใจความหมายของเนื้อเรื่องและภาพ ในหนังสือการ์ตูนที่อ่าน ซึ่งวัดได้โดยการทำแบบทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อที่จะเป็นแนวทางหรือข้อเสนอแนะในการผลิตบทเรียนที่เป็นหนังสือการ์ตูน ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

2. เพื่อหาวิธีเพิ่มประสิทธิภาพของสื่อที่เป็นหนังสือการ์ตูน ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

3. เพื่อหารูปแบบการเสนอเนื้อหา ในหนังสือการ์ตูนที่ดีที่สุดให้เหมาะสมกับระดับความสามารถด้านความเข้าใจในการอ่านของเด็ก